

Buitenkunst Fietstunnels Zuid-Holland

Hof van Eden onder de snelweg

Pas van dichtbij valt op dat de fietstunnel bij Bleiswijk, langs de Rotte, geen gewone tunnel meer is. Net voor je er in fietst, zie je dat de grijze muren bedekt zijn met witte tegels waar rode vogeltjes op staan. In de hoeken staan gele bloemetjes die zichtbaar zijn afgeleid van de hoekornamenten van traditioneel Delftsblauwe tegeltjes. Met dit vreemde tegeltableau verwijst kunstenaarsduo Margot Berkman en Eline Janssens naar de flora en fauna die je hier ooit zo veel vond. Ooit, want aan de noordkant van de tunnel rukt het bedrijventerrein op waar Zoetermeer en Bleiswijk zo hard om vochten dat de ruzie de Tweede Kamer haalde. Vijf jaar geleden lag hier het Groene Hart, nu is het een grauw niemandsland met onkruid, hoogspanningsmasten en graafmachines.

„We gebruiken een beeldtaal die veel mensen aanspreekt”, zegt Eline Janssens. „Onze stijl is gebaseerd op fabels en sprookjes waar je als kind zo van genoot. We hebben geen zware boodschap. Ons werk moet mooi zijn, of gewoon fijn stil.” Die fijne stilte lijkt in eerste oogopslag te leiden tot een monotone herhaling: tientallen meters strekken de bijna identieke tegeltjes zich uit. Maar als je de tunnel inloopt, word je halverwege verrast door een doorkijkje: daar, tussen de rijksweg en de spoorbaan, ligt een groenstrook waar Berkman en Janssens witte silhouetten van diergroepen in geplaatst hebben. De sculpturen zijn van het pad gescheiden door metalen hekken met bloem- en vogelmotieven. In een flits zal de snelle fietser vanuit zijn ooghoeken zien hoe in dit Hof van Eden panters, eenhoorns en huppelende konijntjes vreedzaam zij aan zij le-

‘Hortus Conclusus’ bij Pijnacker

ven. En dat pal onder de bulderende snelweg.

Hortus Conclusus, zoals de tunnel nu heet, was een opdracht van ProRail en de Groenservice Zuid-Holland. Twee dorpen verderop, het is te fietsen, gaf de gemeente Pijnacker ook een opdracht om een tunnel te laten verfraaien, in dit geval aan Nio architecten. Het gaat om een viaduct van twee jaar oud, dat twee delen moet gaan verbinden van de Vinexwijk Tolhek, nu nog in aanbouw. Het resultaat is de grootste denkbare tegenpool van zijn Bleiswijkse pendant. Hier geen lieve vogeltjes maar een bloedrode wandsculptuur, die de naam *Touch of Evil* draagt. Lichtgolvend strekt het rode vlak zich uit over het plafond en de zijwanden van de tunnel, waardoor het lijkt of zich daarachter een levend wezen beweegt, zoals monsters die in sciencefictionfilms uit vloeren en muren opdoemen.

Nio is een architectenbureau dat zieloze, nieuwe plekken wil opladen met verhalen. Nio-architect Joan Almekinders ontwierp de tunnel in Pijnacker.

„Het is als een scenario”, vertelt hij. „Deze tunnel lijkt bezeten door een monster dat hier al leefde voordat Tolhek bestond. Je betreedt iemands domein, waar je je te gast voelt – dat zie je te weinig in de openbare ruimte.” Op de vraag of pubermeisjes zaterdagavond niet extra hard gaan fietsen moet hij lachen: „Het is niet echt angstaanjagend. Eerder valt op dat er met precisie en aandacht aan gewerkt is.”

Dat klopt. Zorgvuldig heeft Nio de tunnel aan alle kanten onder handen genomen. De afwerking is prima en de materialen zijn prachtig. In de rode tegels glinstert goud dat bij elk weertype een nieuwe ervaring zal opleveren. Alleen, dit architectonische ontwerp heeft niet de verbeeldingskracht die beeldende kunst wel heeft. Het verhaal over het monster klinkt superspannend, maar het resultaat ademt zo’n bouwkundige beeldtaal, dat het vooral een abstract-decoratieve aanvulling is op de betonnen omgeving.

Het succes van openbare kunst valt of staat met hoe het zich verhoudt tot zijn omgeving. Op foto’s oogt *Touch of Evil* grandioos en *Hortus Conclusus* tuttig. Maar in werkelijkheid zien ze er anders uit. *Touch of Evil* was bedoeld als shockerend contrast, maar blijkt conformistisch. *Hortus Conclusus* was lief en vriendelijk bedoeld, maar blijkt met zijn schrille contrast een krachtig monument voor het failliet van het groene hart. Zo gebeurde het dat een keurig tegeltje stukken recalcitranter uitpakte dan een groot sci-fi monster.

SANDRA SMETS

Berkman en Janssens, *Hortus Conclusus*, Bleiswijk. Inl: www.berkman-janssens.nl; Nio Architecten, *Touch of Evil*, Tolhek, Pijnacker-Zuid. Inl: www.nio.nl